Türkmenistanyň Merkezi banky
Центральный банк Туркменистана

BANK HABARLARY
БАНКОВСКИЙ ВЕСТНИК

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna
на 1 июня 2023 года

Aşgabat 2023

Mazmuny / Содержание

SELJERIŞ MAKALALARY

MILLI KANUNÇYLYGYMYZYŇ HUKUK BINÝADY
3

TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNYŇ ÖSÜŞI
5

HÄZIRKI ZAMAN NAGT DÄL PUL DOLANYŞYGYNYŇ GURALYŞY
8

SELJERIŞ MAGLUMATLARY / АНАЛИТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ

TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNYŇ ÖSÜŞ MEÝILLERI
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ ТУРКМЕНИСТАНА
11

TABLISALAR
ТАБЛИЦЫ
13

SELJERIŞ MAKALALARY

MILLI KANUNÇYLYGYMYZYŇ HUKUK BINÝADY

Ýurdumyzyň kanunçylyk hukuk ulgamyny kämilleşdirmegiň Watanymyzy mundan beýläk-de üstünlikli ösdürmegiň möhüm şerti bolup durýandygy Döwlet Baştutanymyzyň çykyşlarynda, duşuşyklarynda nygtalyp bellenilýär. Hormatly Prezidentimiziň 2023-nji ýylyň 6-njy aprelinde Türkmenistanyň Mejlisiniň ýedinji çagyrylyşynyň deputatlarynyň birinji maslahatynda eden çykyşynda hem «Garaşsyz, hemişelik Bitarap döwletimiziň demokratik we hukuk esaslarynyň pugtalandyrylmagy, milli hukuk binýadynyň yzygiderli kämilleşdirilmegi «Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy: Türkmenistany 2022 - 2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli maksatnamasynda» we beýleki kabul edilen maksatnamalarda kesgitlenen wezipeleriň üstünlikli durmuşa geçirilmegi möhümdir. Türkmenistanda adamyň we raýatyň Konstitusiýada hem-de kanunlarda kepillendirilen hukuklaryny, azatlyklaryny goramak biziň alyp barýan döwlet syýasatymyzyň baş maksady bolup durýar» diýip belleýär.

Türkmenistanyň Konstitusiýasynyň 2-nji maddasyna laýyklykda, Türkmenistan dünýä bileleşigi tarapyndan ykrar edilen we kanun esasynda berkidilen hemişelik bitaraplyk hukuk ýagdaýyna eýedir. Birleşen Milletler Guramasy öz üniň Baş Assambleýasynyň 1995-nji ýylyň 12-nji dekabryndaky hem-de 2015-nji ýylyň 3-nji iýunyndaky «Türkmenistanyň hemişelik bitaraplygy» Rezolýusiýalarynda Türkmenistanyň yglan eden hemişelik bitaraplyk hukuk ýagdaýyny ykrar etdi.

Türkmenistanyň Konstitusiýasynyň esasy aýratynlygy, onda berkidilen hukuk kadalarynyň agramly böleginiň ynsanyň tebigy we mizemez hukuklarynyň kanun taýdan kepillendirilmegine gönükdirilenligindedir. Türkmenistanyň Konstitusiýasynyň 4-nji maddasynda adam – jemgyýetiň we döwletiň iň ýokary gymmatlygy hökmünde kesgitlenýär. Şunda adamy goramak, goldamak we oňa hyzmat etmek döwlet häkimiýet edaralarynyň baş wezipeleridir diýip bellenilýär.

Ýeri gelende bellesek, ýurdumyz Birleşen Milletler Guramasy tarapyndan 1948-nji ýylda kabul edilen Adam hukuklarynyň ählumumy Jarnamasyndan gelip çykýan esasy ylalaşyklara we konwensiýalara gatnaşýandyr. Olaryň arasynda Raýat we syýasy hukuklar hakynda halkara Paktyny, onuň birinji we ikinji fakultatiw teswirnamalaryny, Ykdysady, durmuş we medeni hukuklar hakynda Halkara Paktyny, Jynsy taýdan kemsidilmeleriň ähli görnüşlerini aradan aýyrmak hakynda, Aýallar babatda ähli kemsitmeleri aradan aýyrmak hakynda, Çaganyň hukuklary hakynda we beýleki Konwensiýalary mysal getirip bolar.

Türkmenistanyň Prezidentiniň 2021-nji ýylyň 16-njy aprelinde çykaran 2233-nji karary bilen tassyklanylan Türkmenistanda adam hukuklary boýunça 2021-2025-nji ýyllar üçin Hereketleriň milli Meýilnamasy milli kanunçylygymyzy halkara hukugynyň umumy ykrar edilen kadalaryna laýyklykda kämilleşdirmek, şol sanda adam hukuklary babatynda Türkmenistanyň halkara borçnamalarynyň gyşarnyksyz ýerine ýetirilmeginiň hukuk esaslaryny üpjün edýän milli kanunçylygymyzy özgertmek boýunça öňde durýan wezipeleri durmuşa geçirmekde uly ähmiýete eýe bolýar.

Türkmenistanyň Konstitusiýasynyň 29-njy maddasynda erkekleriň we aýallaryň deň hukuklary we azatlyklary, şeýle hem olary durmuşa geçirmek üçin deň mümkinçilikler kepillendirilýär. Türkmenistanda aýallaryň ýokary jemgyýetçilik hukuk derejesiniň türkmen jemgyýetinde gadymdan gelýän demokratik gymmatlyklar bilen bagly beýan edilen bu konstitusion kadalar aýratyn bellärliklidir. Sebäbi hukuklaryň durmuşa geçirilmegi üçin deň mümkinçilikleriň kepillendirilmegi barada umumy ykrar edilen halkara kadalar Esasy Kanunymyzda beýan edildi. Bu kadalar «Aýallaryň we erkekleriň deň hukuklarynyň we deň mümkinçilikleriniň üpjün edilmeginiň döwlet kepillikleri hakynda» Türkmenistanyň Kanunynda öz beýanyny tapýar.

Esasy Kanunymyzyň 37-nji maddasynda her bir adamyň şahsy durmuşynyň eldegrilmezligine, şahsy we maşgala syrlaryna we olara eden-etdilikli gatnaşylmagyndan, şonuň ýaly-da hat habarlarynyň, telefon gepleşikleriniň we beýleki habarlarynyň syryny saklamak düzgünleriniň bozulmagyndan goranmaga hukugynyň bardygy görkezilendir.

Bu hukuklar «Şahsy durmuş barada maglumat we ony goramak hakynda» 2017-nji ýylyň 20-nji martynda kabul edilen Türkmenistanyň Kanuny we beýleki kanunçylyk namalary bilen durmuşa geçirilýär.

Raýatlaryň syýasy hukuklarynyň kepillendirilmeginde Türkmenistanyň Konstitusiýasynda Türkmenistanda syýasy köp dürlüligiň we köp partiýalylygyň ykrar edilýändigi, döwletiň raýat jemgyýetiniň ösmegi üçin zerur şertleri üpjün edýändigini we şol institutlaryň kanunyň öňünde deňdigi beýan edýän kadalaryň Türkmenistanyň demokratik döwlet hökmünde halkara abraýynyň ýokarlanmagynda uly ähmiýete eýedir.

Şonuň ýaly-da, Konstitusiýada her bir adama pikir we söz azatlygy, Konstitusiýanyň we kanunlaryň çäklerinde hereket edýän syýasy partiýalary we gaýry jemgyýetçilik birleşiklerini döretmäge bolan hukuklary, raýatlara jemgyýetiň we döwletiň işlerini dolandyrmaga gös-göni, şeýle-de erkin saýlan wekilleriniň üsti bilen gatnaşmaga bolan hukugy, Türkmenistanyň çäginde erkin hereket etmäge we ýaşajak ýerini saýlap almaga hukuklary kepillendirilýär. Bu hukuklar «Syýasy partiýalar hakynda», «Jemgyýetçilik birleşikleri hakynda» Türkmenistanyň Kanunlary, Türkmenistanyň Saýlaw kodeksi we beýleki kanunlar bilen durmuşa geçirilýär.

Umuman alanyňda, Türkmenistanyň konstitusion gurluşynyň esaslary erkin, garaşsyz döwleti dolandyrmagyň, ilaty durmuş taýdan goramagyň, raýatyň öz ene dilinde erkin gürlemegi, eýeçiligiň eldegrilmesizligi ýaly konstitusion hukuklary jemlenendir.

Milli ýörelgelere we dünýäniň ösen tejribesine laýyklykda kabul edilen ýurdumyzyň Esasy Kanunynda döwletiň syýasy, ykdysady, hukuk esaslary bitewilikde bir maksada - türkmen halkynyň, ýurdumyzyň her bir raýatynyň abadan we bagtyýar durmuşda ýaşamagyna gönükdirilendir. Geljekde hem demokratiýany ösdürmek, raýat jemgyýetini pugtalandyrmak, syýasy hukuk özgertmeleri çuňlaşdyrmak boýunça alnyp barylýan işler ýurdumyzda syýasy durnuklylygyň, jemgyýetçilik asudalygynyň we agzybirliginiň kanunçylyk esaslaryny berkider, konstitusion gurluşyň esaslaryny pugtalandyrar.

Pursatdan peýdalanyp, bizi eşretli zamanada ýaşamaga ähli mümkinçilikleri döreden Hormatly Prezidentimiz - Arkadagly Serdarymyzyň, Gahryman Arkadagymyzyň janlarynyň sag, ömürleriniň uzak bolmagyny, il-ýurt bähbitli, dünýä ähmiýetli işleriniň hemişe rowaçlyklara beslenmegini arzuw edýäris!

Ýusup AKMÄMMEDOW,
Türkmenistanyň Merkezi bankynyň
Hukuk gullugynyň baş hünärmeni,
Aşgabat şäheriniň Köpetdag etrabynyň
Halk maslahatynyň agzasy

TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNYŇ ÖSÜŞI

«Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy: Türkmenistany 2022 – 2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli maksatnamasynda» we «Türkmenistanyň Prezidentiniň ýurdumyzy 2022 – 2028-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Maksatnamasynda» kesgitlenen wezipeleri durmuşa geçirmek, hususan-da, ykdysadyýetiň mundan beýläk-de durnukly ösüşini üpjün etmek üçin ähli şertler döredilip, işewürlik we maýa goýum işjeňligini, telekeçilik başlangyçlaryny höweslendirmäge uly ähmiýet berilýär.

Ýurdumyzyň ykdysadyýeti ägirt uly serişdelere eýedir. Ykdysadyýetde bu serişdeler tebigy, zähmet, önümçilik serişdeleri diýlip atlandyrylýar. Olara önümçiligiň faktorlary hem diýilýär. Önümçiligiň gidişi we onuň netijeleri gönüden-göni önümçiligiň faktorlaryna bagly bolup durýar.

Soňky ýyllarda döredilen täze önümçilikler, häzirki zaman enjamlary bilen enjamlaşdyrylan gaýtadan işleýän toplumlar pudaklaryň önümçilik düzümini yzygiderli kämilleşdirmäge, önümleriň hilini ýokarlandyrmaga, görnüşlerini artdyrmaga, halkara gatnaşyklary giňeltmegiň, eksport möçberlerini artdyrmagyň hasabyna içerki we daşarky söwdada, haryt-çig mal bazarlarynda ýokary ykdysady görkezijileri gazanmaga mümkinçilik berýär.

Islendik ýurduň maliýe ulgamynda merkezi orny bank ulgamy eýeleýär. Şonuň üçin bank ulgamynyň depginli ösüşi ýurduň ykdysady ulgamyny pugtalandyrmagyň esasy şerti bolup durýar.

«Türkmenistanyň bank ulgamyny ösdürmegiň 2011 – 2030-njy ýyllar üçin Döwlet maksatnamasyna», «Türkmenistanda 2019 – 2025-nji ýyllarda sanly ykdysadyýeti ösdürmegiň Konsepsiýasyna» hem-de «Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy: Türkmenistany 2022 – 2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli maksatnamasyna» laýyklykda, bank işjeňligi yzygiderli ýokarlandyrylýar. Bank ulgamyna sanly tehnologiýalar giňden ornaşdyrylýar.

Hormatly Prezidentimiz Serdar Berdimuhamedow ýurdumyzda sanly ykdysadyýeti ösdürmegiň Konsepsiýasyndan gelip çykýan wezipeleriň üstünlikli durmuşa geçirilýändigini belläp, bu ugurda alnyp barylýan işleriň bank ulgamynyň işiniň mundan beýläk-de kämilleşdirilmeginde möhüm ähmiýete eýedigine ünsi çekýär we bu babatda ýerine ýetirilýän işleri dowam etdirmegi degişli ýolbaşçylara tabşyrýar.

Bank ulgamynda amala aşyrylýan düýpli özgertmeler netijesinde bu ulgam sanlylaşdyrylýar. Taslamalary maliýeleşdirmekde, milli ykdysadyýetimizi maksatnamalaýyn ösdürmekde, halkara maliýe düzümleri bilen hyzmatdaşlykda, durnukly ykdysady ösüşi üpjün etmekde bank ulgamy möhüm orun baradaky eýeleýär.

Bank ulgamynyň ygtybarlylygyny has-da ýokarlandyrmak boýunça häzirki wagtda geçirilýän işler döwlet strategiýasynda aýratyn ähmiýete eýedir. Şunda maliýeleşdirmegiň sanly tehnologiýalaryny ornaşdyrmak, maýalary dolandyryş we töwekgelçilikleri öňünden duýduryş ulgamynyň netijeliligini ýokarlandyrmak, korporatiw dolandyryş ulgamyny kemala getirmek, şeýle hem telekeçilik ulgamyny kämilleşdirmek, banklary girdejililigini we düşewüntliligini artdyrmak möhüm ugurlar hasaplanylýar.

Ýeri gelende bellesek, ýurdumyzda kiçi we orta telekeçiligi sazlaşykly ösdürmek, hususy başlangyçlary goldamak üçin amatly hukuk, ykdysady, maliýe we durmuş şertleri döredildi. Munuň özi telekeçilik düzüminiň, salgyt ulgamynyň esaslarynyň kämilleşdirilmeginde, eksport-import amallarynyň geçirilmeginiň, ýer böleklerini bermegiň tertibiniň, ýeňillikli karzlary bermegiň ýönekeýleşdirilmeginde, telekeçiler üçin karzlary, gümrük we söwda amallaryny resmileşdirmegiň kadalarynyň ýeňilleşdirilmeginde öz beýanyny tapýar. Bu çäreler 2018 – 2024-nji ýy-

llarda kiçi we orta telekeçiligi goldamak boýunça Döwlet maksatnamasyny yzygiderli durmuşa geçirmegiň çäklerinde amala aşyrylýar. Ýurdumyzda ykdysadyýetiň hususy pudagyny döwrebaplaşdyrmaga maýa goýum serişdeleriniň barha giňden çekilmegi oňyn netijelerini berýär.

Karzlar – banklar we karzlaşdyryşa ygtyýarly beýleki maliýe-karz edaralary tarapyndan ýuridik şahslara, hususy telekeçilere we ilata gaýtaryp bermek, möhletlilik we göterim tölemek şerti bilen berilýän pul serişdeleri.

1-nji şekil.

Karz edaralaryň kärhanalara, guramalara we ilata beren karzlary (ýylyň ahyryna), million manat

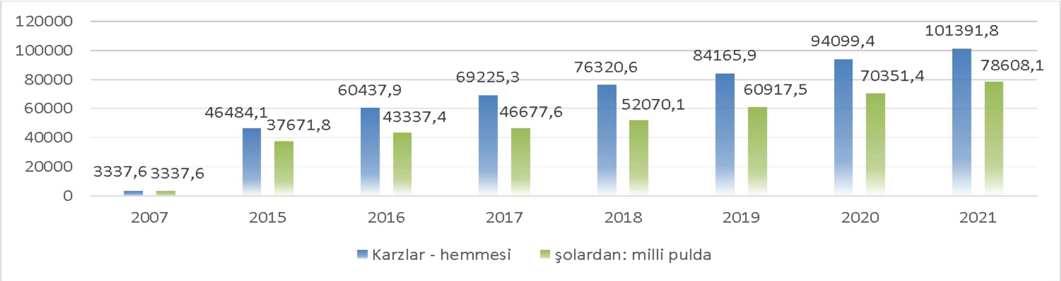

Çeşme: Türkmenistanyň ýyllyk statistik neşiri. 2022 ý. 141 s.

Ykdysadyýetiň bäsleşige ukyplylygyny ýokarlandyrmakda we depginli ösüşini üpjün etmekde, onuň dünýä hojalyk gatnaşyklary ulgamyna üstünlikli goşulyşmagynda bank ulgamynyň durnuklylygy örän wajypdyr.

Bank işiniň netijeliligini we ygtybarlylygyny has-da artdyrmak, dünýä tejribesi esasynda hasaplaşyk-töleg ulgamyny kämilleşdirmek, ykdysadyýetiň önümçilik ulgamynyň karzlaşdyrylyşyny ösdürmek, kiçi önümçilikleri höweslendirmek, karz serişdeleriniň elýeterliligini kemala getirmek, hyzmatlaryň hilini gowulandyrmak, esasy maliýe guramalary bilen netijeli hyzmatdaşlygy giňeltmek boýunça toplumlaýyn işler alnyp barylýar. Şunuň bilen baglylykda, ýurdumyzda bank işini düzgünleşdirýän kadalaşdyryjy hukuk namalaryny halkara ölçeglere kybap getirmek maksady bilen çäreler görülýär.

Ýurtda ykdysadyýetiň sazlaşykly hem-de yzygiderli ösüş depginleri tutuşlygyna ilatyň umumy iş bilen üpjünçiligini, girdejilerini ýokarlandyrmaga hem-de nyrhlary emele getirmegiň durnuklylygyny makroykdysady taýdan deňleşdirmäge gönükdirilendir.

2-nji şekil.

Kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik hasaplaryndaky we depozitlerindäki serişdeleri (ýylyň ahyryna), million manat

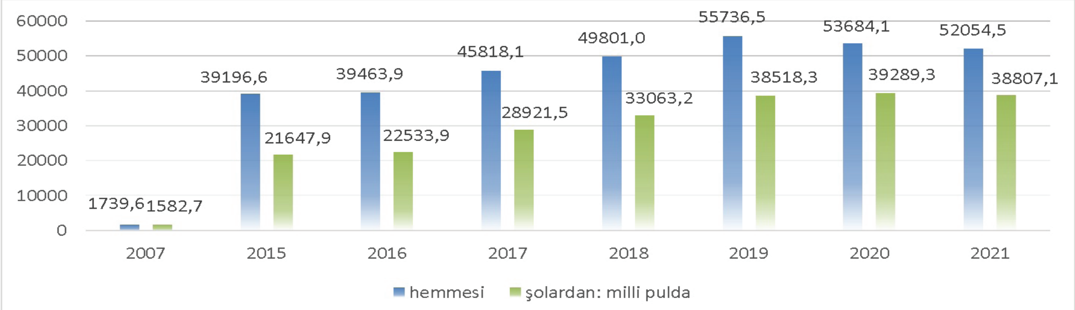

Elektron bank ulgamynyň düzüminiň ösmegi, nagt däl hasaplaşyklaryň mukdarynyň artmagy, banklaryň maýa serişdeleriniň köpelmegi, orta we kiçi telekeçiligi karzlaşdyrmagyň ýokarlanmagy we bank önümleriniň täze görnüşleriniň hödürlenmegi bellenmäge degişlidir. Munuň mysaly hökmünde «Altyn asyr», «Milli kart», «Maşgala», «Goýum bank karty» diýen

kartlar hem-de «Internet-bank», «Mobile-bank», «Galtaşyksyz töleg» ulgamlary arkaly nagt däl hasaplaşyklaryň sanynyň artandygyny agzap bolar.

Häzirki wagtda Türkmenistanyň karz edaralarynda nagt däl hasaplaşyklary has-da ösdürmek, pul dolanyşygynyň netijeliligini ýokarlandyrmak, hödürlenilýän hyzmatlary onlaýn tertibinde amala aşyrmak, bank kartlary arkaly töleg ulgamynyň gerimi giňeldilýär. Hususan-da, «Internet-bank» we «Mobil-bank» hyzmatlarynyň üsti bilen müşderiler banka barmazdan dünýäniň islendik künjeginden tölegleri amala aşyryp bilýärler. Mundan başga-da, müşderilere Internet ulgamynyň üsti bilen menzilara bank hyzmatlary, ýurdumyzda hasaplaşyk-töleg ulgamynda döwrebap tehnologiýalary müşderilere hödürlemek maksady bilen bölek satuw we hyzmat ulgamynda «QR-code» (dessin tassyklanylýan kod) arkaly hasaplaşyklar hödürlenilýär.

Ýörite terminallaryň üsti bilen söwda we hyzmat ediş merkezlerinde satyn alnan harytlar we ýerine ýetirilen hyzmatlar, jemagat hyzmatlary (gaz, suw, elektrik energiýa), polisiýanyň ýol gözegçiligi gullugynyň degişli hyzmatlary we beýlekiler üçin tölegler geçirilýär. Ilatyň «Visa» we «MasterCard» halkara töleg ulgamlaryndan peýdalanmagy pul dolanyşygynyň ösüşinde nobatdaky möhüm tapgyr boldy.

Hödürlenýän hyzmatlaryň tiz ýerine ýetirilmegi we ýerlerde elýeterli bolmagy banklar bilen müşderileriň arasyndaky gatnaşyklaryň hil taýdan täze derejä çykarylmagyny üpjün etdi. Şeýle hem makroykdysady görkezijilere laýyklykda, manadyň daşary ýurt pullaryna bolan gatnaşygynyň durnukly bolmagynda galýandygyny bellemek gerek.

Hormatly Prezidentimiz Serdar Berdimuhamedowyň belleýşi ýaly: «Bu ugurda alnyp barylýan innowasion özgertmeler banklaryň maýalaşdyryş derejesiniň ýokarlanmagyna, maliýe serişdeleriniň binýadyny berkitmäge, bank gözegçiligini kämilleşdirmäge, bank amallarynyň göwrümini giňeltmäge, innowasion bank önümleriniň we tehnologiýalarynyň ornaşdyrylmagyna, agzalan ugurda ilata edilýän hyzmatlaryň hiliniň ýokarlanmagyna oňyn täsirni ýetirýär. Ulgama täze tehnologiýalaryň yzygiderli ornaşdyrylmagy ilata töleg-hasaplasyk, depozit we beýleki hyzmatlary banka barmazdan ýerine ýetirmäge mümkinçilik berýär».

Kakageldi HÜMMÄÝEW,
Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanyndaky
Döwlet gullugy akademiýasynyň prorektory,
ykdysady ylymlaryň kandidaty
alymlyk derejesine dalaşgär

SELJERIŞ MAKALALARY

HÄZIRKI ZAMAN NAGT DÄL PUL DOLANYŞYGYNYŇ GURALYŞY

Türkmenistan döwletimizde alnyp barylýan oýlanyşykly maliýe-ykdysady syýasatyň durmuşa geçirilmegi durnukly ykdysady ösüşi çaltlandyrmaga, bütin dünýäde ýurdumyzyň abraýyny mundan beýläk-de belende galdyrmaga we raýathalkymyzyň ýaşaýyş-durmuş şertlerini mundan beýläk hem ýokarlandyrmaga ýardam berýär, ýurduň sebitleriniň gyradeň ösüşini gazanmak üçin Durnukly ösüşiň maksatlarynyň amala aşyrylmagyny üpjün edýär.

Şeýle hem milli ykdysadyýetimizi maksatnamalaýyn ösdürmäge gönükdirilen wezipeleri ýerine ýetirmek üçin bank işjeňligini häzirki döwrüň talaplaryna laýyklykda guramak, bank ulgamynda ýerine ýetirilmeli işleriň arasynda ýurdumyzyň karz edaralary tarapyndan sanly ykdysadyýeti tapgyrlaýyn durmuşa ornaşdyrmak arkaly töwekgeliçiligiň derejesini peseltmek, ilata hödürlenilýän bank hyzmatlarynyň hilini ýokarlandyrmak we bu hyzmatlaryň gerimini has-da giňeltmek boýunça netijeli çäreleriň geçirilýändigini aýratyn bellemek bolýar.

Bank ulgamlarynda giňden ornaşdyrylýan sanly hyzmatlardan müşderileriň bökdençsiz peýdalanmagy üçin internet ulgamynyň elýeterliligi we tizliginiň ýokary bolmagy gazanylýar. Bu ugurda ýurdumyzyň bank ulgamy bilen degişli edaralaryň arasynda sazlaşykly işjeň gatnaşyklaryň ýola goýulmagy pul dolanyşygynyň tizliginiň artmagyna öz täsirini ýetirer. Hususan-da, nagt däl hasaplaşyklaryň düzüminde, ýagny bölek söwdada ilat arasynda amala aşyrylýan gündelik töleg-hasaplaşyk amallarynyň artmagyna getirer.

Nagt däl hasaplaşyklar ýazgylaryň geçirilmegi bilen baglydyr, ýagny karz gelip çykmagy pullaryň ulanylmagy bilen bagly bolýarlar. Bu pullar dolanyşyga döwlet emission institutyndan – Türkmenistanyň Merkezi bankyndan, ondan bolsa depozit emissiýasynyň üsti bilen bank ulgamyna girýärler. Şunuň bilen baglylykda bu pullar bank ulgamynyň çäginden çykyp bilmeýärler, şonuň netijesinde şeýle pullar bilen hasaplaşyklar geçirilende banklar hyzmatdaşlaryň arasyndaky araçylara öwrülýärler, hasaplaşyklara gatnaşyjylaryň özleri bolsa bankyň müşderileri bolýarlar. Müşderiler banklarda hasaplary açýarlar, olaryň her biri beýan görnüşinde bolýarlar, onuň bir tarapynda müşderiniň ygtyýarlaryna gelýän pul serişdeleri, beýleki tarapynda bolsa olaryň aýrylmagy görkezilýär. Bu amallaryň netijesi bolup haýsy hem bolsa bir senäniň ýagdaýyna görä pul serişdeleriniň galyndysy çykyş edýär.

Banklar müşderilere hasap açmaklyga we ony ýöretmeklige uly höwes bilen hyzmat edýärler, sebäbi bankda saklanylýan pul serişdelerini özleriniň täjirçilik dolanyşygynda wagtlaýyn peýdalanmaga hukuk gazanýarlar. Müşderi töleg üçin niýetlenen serişdeleri islendik wagt ulanyp biler, şunuň bilen baglylykda banklar üçin bu serişdeler talap edilýänçä depozitler bolup hyzmat edýärler, olar boýunça tölenilýän göterimler iň pes derejede bellenilýär.

Müşderi özüne hasaplaşyk hyzmatyny ýerine ýetirjek bankyny saýlanda birnäçe şertlerden ugur alýar, olaryň has wajyplary bankyň ygtybarlylygy, geçirilýän hasaplaşyk amallaryň tizligi, komission baýraklaryň pes bahalanmagy, bank edarasynyň ýakynda ýerleşmegi we beýlekilerdir. Müşderiniň hasabyny ýöretmek bilen bagly bolan özara gatnaşyklar bank hasabynyň şertnamasyny ýa-da hasaplaşyk-kassa hyzmatynyň şertnamasyny baglaşmak bilen resmileşdirilýär. Müşderi bankyň bildirýän şertlerine laýyklykda hasap açmaklyk teklibi bilen banka ýüz tutýar, bankyň müşderiniň teklibinden ýüz öwürmäge haky ýokdur. Teklipden ýüz öwürmek diňe obýektiw şertler bilen ýa-da kanunda göz öňünde tutulan bolsa esaslandyrylyp bilner. Haçanda bank hasap şertnamasyny baglaşmakdan boýun gaçyrsa müşderi kazyýete ýüz tutmaga hukuklydyr, bu ýagdaýda bank müşderä ýetirilen zyýanyň öwezini dolmalydyr.

Mundan başgada müşderiniň hasabyna gelen pul serişdelerini bank degişli resminamalary alan gününiň ertesi geçirýär, ýöne şertnamada has gysga möhletiň göz öňünde tutulmagy hem mümkindir. Müşderiniň ygtyýar bermegi bilen pul serişdeleriniň hasapdan öçürilmegi hem, şol wagtda amala aşyrylýar. Müşderiniň öz hasabyndan serişdeleri aýyrmaklyga ygtyýar bermedik ýagdaýynda, bank diňe kazyýetiň, prokuraturanyň, jenaýat agtaryş guramalaryň, salgyt gullugynyň çözgütleri esasynda, ýa-da şeýle ygtyýarlygyň hökman däl ýagdaýlarynda hasapdan aýyryp bilýär. Bankyň müşderiniň serişdeleriniň sarp edilýän ugurlaryny kesgitlemäge we barlamaga, şeýle-de onuň hasapda saklanýan serişdelerine bolan hukugyny hiç-hili görnüşde çäklendirmäge haky ýokdur. Hasapda pul serişdeleriniň mukdarynyň ýeterlikli ýagdaýynda onuň eýesine bildirilýän talaplar kalendar nobatlylyk tertibinde tölenilýär, ýagny talaplaryň gelýän wagtyny göz öňünde tutulyp tölenilýär. Eger-de ähli talaplary birbada ýerine ýetirmäge mümkinçilik bolmasa onda serişdeleriň hasaba gelip gowuşmaklygyna baglylykda tölegiň aýratyn nobatlylygy güýje girýär. Bu nobatlylyk kärhananyň batan ýagdaýynda onuň talaplaryny kanagatlandyrmak üçin bellenilen tertibe gabat gelýär. Bir nobata degişli bolan talaplar, kalendar nobatlylyk tertibinde tölenilýär. Aýratyn nobatlylyk tertibinde serişdeler hasapdan aýrylanda olara degişli resminamalar hemişe biraz saklanylyp we resminamada görkezilen jemden artykmaç tölenilýär, sebäbi oňa tölegiň gijikdirilendigi üçin puşmanlar goşulýar.

Eger-de, bank müşderiniň hasaba geçirmeklik ýa-da pul serişdelerini ondan aýyrmaklyk görkezmelerini berjaý etmese, ýa-da degişli serişdeleri öz wagtynda müşderiniň hasabyna geçirmese, esaslandyrylmadyk ýagdaýda hasapdan serişdeleri aýyrsa, onda bank şol jeme degişli göterimleri tölemelidir. Göterimleriň möçberi bankyň hasap hakynyň derejesi bilen kesgitlenilýär. Bank hasaplary we olar boýunça amallary bank gizlinlikde saklaýar, bu maglumatlary diňe müşderileriň özleri we ýuridiki hem-de fiziki taraplaryň täjirçilik syrlaryna aralaşmaga kanun tarapyndan ygtyýar edilen döwlet guramalarynyň almaga hukuklary bardyr. Bank syryny aýan edenligi üçin müşderi bankdan özüne ýetirilen zyýanyň öwezini dolmaklygy talap edip bilýär. Bank hasaplary boýunça amallary geçirmekligiň ýokarda görkezilen kadalary ähli banklar üçin umumydyr. Şunuň bilen birlikde Türkmenistanyň banklary öz müşderilerine hasaplaryň dürli-dürli görnüşlerini hödürleýärler. Olaryň her birisi müşderiniň we onuň geçirýän hasaplaşyk amallarynyň aýratynlyklaryny göz öňünde tutýar.

Türkmenistanda bank hasabynyň giňden ýaýran we hojalyklaryň hasaplaşyklarynda esasy ulanylýan görnüşi hasaplaşyk hasabydyr. Ol ykdysady we hukuk taýdan doly özbaşdaklyga eýe bolan kärhanalar we guramalar üçin açylýar, bu kärhanalar ýuridiki tarapyň statusyna eýedirler, gutarnykly buhgalter hasabyny ýöredýärler, salgydy özleri töleýärler we banklar bilen karz gatnaşyklaryna girýärler, hyzmatdaşlary bilen islendik geleşikleri baglaşýarlar we ony ýerine ýetirýärler.

Ýokardaky resminamalar bankyň müşderiniň adyndan ýerine ýetirýän hasaplaşyk amallarynyň kanunylygyny, açyklygyny we hakykylygyny ýüze çykarmak üçin zerurdyr.

Ýuridiki tarapyň statusyna eýe bolmadyk we telekeçilik işi bilen meşgullanmaýan guramalara we edaralara banklar gündelik hasaplaryny açýarlar. Bular döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýän, jemgyýetçilik we döwlet guramalarydyr hem-de edaralarydyr. Islendik hasaplaşyk amallaryny ýerine ýetirip bolýan hasaplaşyk hasaplaryndan tapawutlylykda, gündelik hasaby boýunça amallaryň görnüşleri çäklendirilýärler. Müşderiniň gündelik hasabyndaky pul serişdeleri onuň özünden ýokarda duran guramanyň tassyklan smetasyna berk laýyklykda sarp edilýär. Gündelik hasaplary ýuridiki tarap bolmadyk kärhanalaryň düzümleýin bölümleri we şahamçalary üçin hem açylýar. Bu hasaplara serişdeler diňe ýokarda duran guramalardan we esasan zähmet hakyny hem-de käbir hojalyk çykdaýjylaryny tölemeklik üçin niýetlenilýär.

Şahamçanyň beýleki ähli tölegleri we pul serişdeleriniň gelmekleri baş kärhananyň hasaplaşyk hasabynyň üsti bilen amala aşyrylýar.

Hasaplaşyk kömekçi hasap üçin hem amallaryň çäklendirilen sanyny bellemelidir. Hasaplaşyk hasabyna degişlilikde ol garaşly ýa-da goşmaça hasap hökmünde çykyş edýär, hasaplaşyk hasabynyň eýesiniň adyna açylýar, hasabyň açylan ýerinde baş kärhananyň şahamçasy ýa-da haýsy hem bolsa başga bir bölümi, köplenç söwda bölümi ýerleşen bolmaly, bölümde baş kärhananyň harytlary nagt pula satylýan bolmaly, nagt girdeji banka tabşyrylýar we hasaplaşyk kömekçi hasabyna geçirilýär, soňra belli bir döwür geçenden soň serişdeler nagt däl tertipde baş kärhananyň bankynyň hasaplaşyk hasabyna geçirilýär. Hasaplaşyk kömekçi hasabyny jemleýji, ýagny ýygnaýjy hasap hökmünde häsiýetlendirip bolýar.

Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwrümizde hormatly Prezidentimiziň ykdysadyýetimiziň pul-karz ulgamyny ýokary derejä ýetirmek bilen baglanyşykly edýän tagallalary ýurdumyzyň ykdysadyýetiniň ösmegine, halkyň eşretli durmuşda ýaşamagyna uly goşant goşýar.

Ogulmähri REJEPOWA,
Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanyndaky
Döwlet gullugy akademiýasynyň Ykdysadyýet we maliýe
kafedrasynyň müdiriniň w.w.ý.ý.

TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNYŇ ÖSÜŞ MEÝILLERI

Тенденции развития банковской системы Туркменистана

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň şahamçalarynyň sany barada maglumat

Сведения о количестве филиалов кредитных учреждений Туркменистана по состоянию на 1 июня 2023 г.

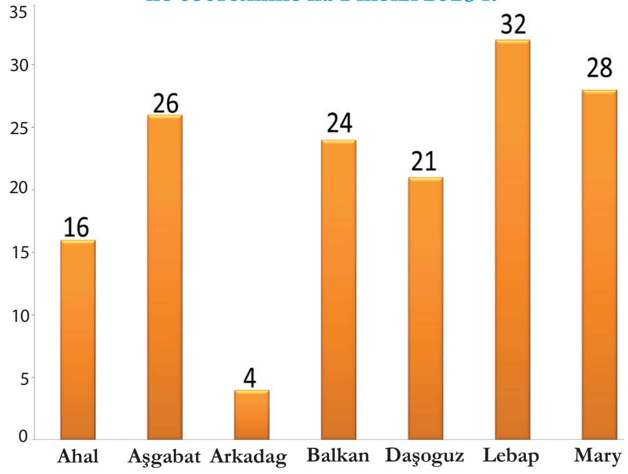

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň bank gulluklarynyň sany barada maglumat

Сведения о количестве агентств кредитных учреждений Туркменистана по состоянию на 1 июня 2023 г.

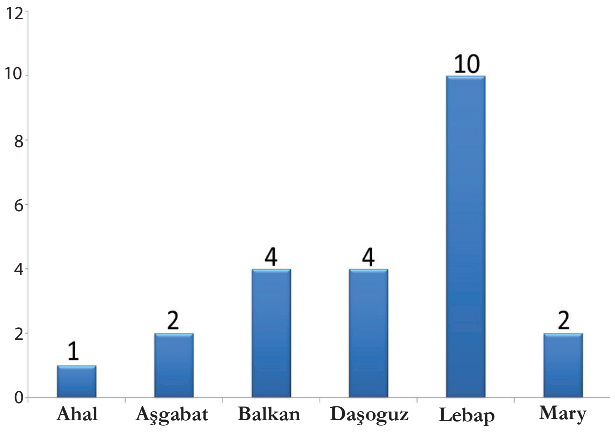

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralary boýunça daşary ýurt puluny alyş-çalyş nokatlarynyň sany

Количество обменных пунктов иностранной валюты по кредитным учреждениям Туркменистана на 1 июня 2023 года

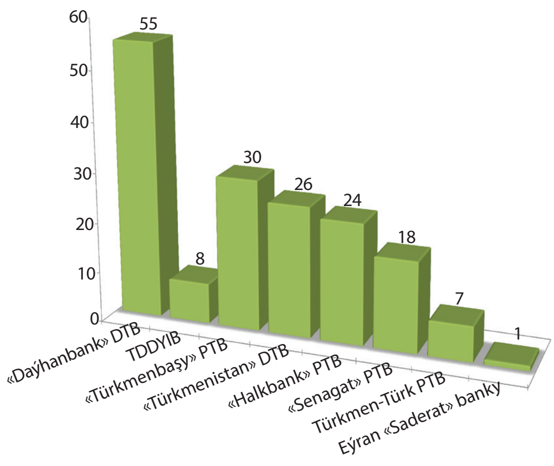

Karz edaralaryň işjeňleriniň düzümi, (%-de)

Структура активов кредитных учреждений, (в %)

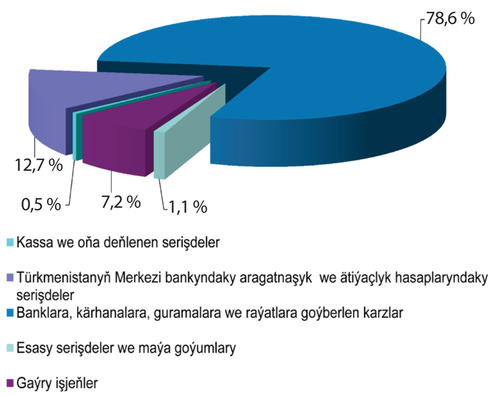

№5
2023
TÜRKMENISTANYŇ MERKEZI BANKY
Центральный банк Туркменистана

Karz edaralaryň işjeň dälleriniň düzümi, (%-de)
Структура пассивов кредитных учреждений, (в %)

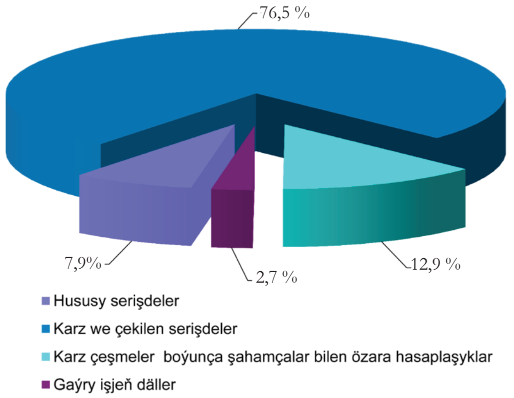

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Karz edaralarynyň esaslyk maýalarynyň möçberi barada maglumat
Величина уставного фонда кредитных учреждений по состоянию на 1 июня 2023 г.

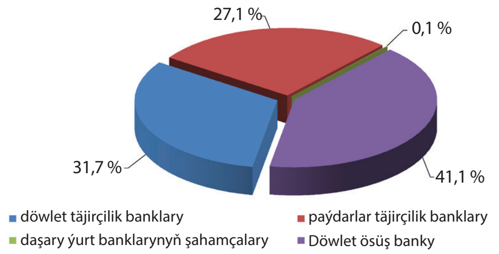

Kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik we goýum hasaplaryndaky serişdeleriniň möhleti boýunça bölünişi (mln manatda)
Средства на расчетных, текущих счетах и депозитах предприятий и организаций по срокам их размещения (в млн манат)

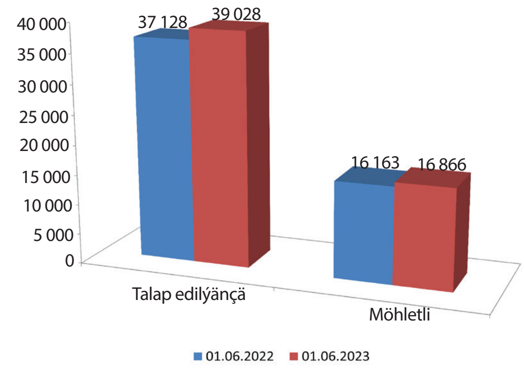

Karz edaralaryň kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda beren karzlarynyň galyndylarynyň eýeçiligi boýunça bölünişi (mln manatda)
Распределение остатков кредитов кредитных учреждений, предоставленных в национальной валюте предприятиям, организациям и населению по формам их собственности (в млн манат)

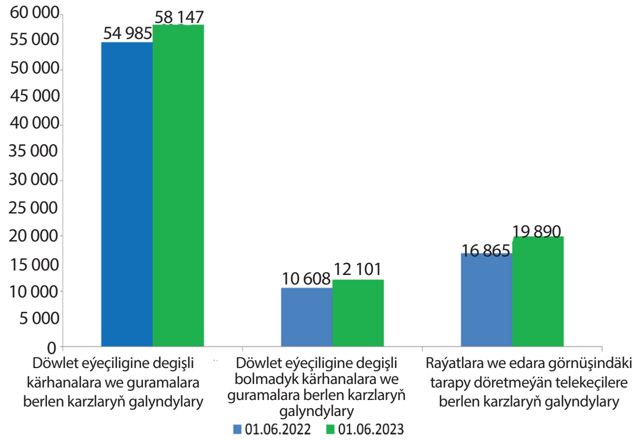

Karz edaralaryň kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda beren karzlarynyň galyndylarynyň möhleti boýunça bölünişi (mln manatda)
Распределение остатков кредитов кредитных учреждений, предоствленные в национальной валюте предприятиям, организациям и населению по срокам их размещения (в млн манат)

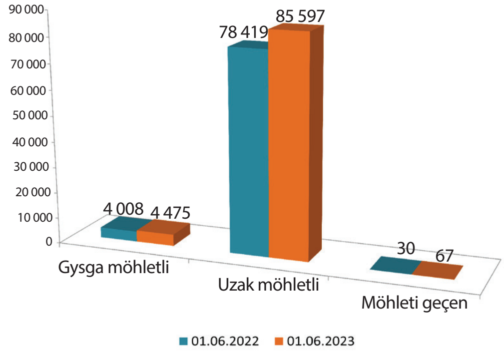

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Türkmenistanyň bank kart ulgamynda hasaba alnan bank kartlary boýunça maglumat (görkezijiler tegeleklenip alyndy)
Сведения о зарегистрированных в банковской карточной системе Туркменистана банковских картах по состоянию на 1 июня 2023 года (указатели округлены)

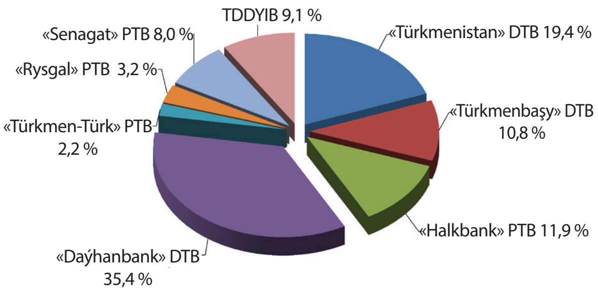

Türkmenistanyň karz edaralarynyň işjeňliginiň esasy görkezijileri
Основные показатели деятельности кредитных учреждений Туркменистана

GÖRKEZIJILER ПОКАЗАТЕЛИ	ölçeg birligi ед. измер.	01.06.2022	01.01.2023	01.06.2023	01.06.2023 01.01.2023-e, %-de	01.06.2023 01.06.2022-e, %-de
1. Bellige alnan karz edaralary Зарегистрированные кредитные учреждения	sany / ед.	**10**	**10**	**10**	*100,0*	*100,0*
şol sanda: в том числе:						
- döwlet täjirçilik - государственно-коммерческие	sany / ед.	3	3	3	*100,0*	*100,0*
- paýdarlar täjirçilik - акционерно-коммерческие	sany / ед.	5	5	5	*100,0*	*100,0*
- daşary ýurt banklarynyň şahamçalary - филиалы иностранных банков	sany / ед.	1	1	1	*100,0*	*100,0*
- Döwlet ösüş banky - Государственный банк развития	sany / ед.	1	1	1	*100,0*	*100,0*
2. Karz edaralaryň şahamçalarynyň sany Количество филиалов кредитных учреждений	sany / ед.	**147**	**147**	**151**	102,7	102,7
3. Karz edaralarynda hyzmat edilýän müşderilere açylan hasaplaryň sany Количество счетов открытых клиентом обслуживаемых кредитными учреждениями	sany / ед.	*	**6 562 437**	*		
4. Karz edaralaryň işgärleriniň sany Численность работников кредитных учреждений	sany / ед.	*	**8 562,8**	*		
5. Karz edaralaryň hakyky toplan esaslyk maýasynyň möçberi Фактически сформированный уставный фонд кредитных учреждений	mln manat млн манат	**6 612,2**	**6 782,9**	**6 939,1**	102,3	104,9
6. Türkmenistanyň Merkezi bankynda açylan karz edaralarynyň aragatnaşyk hasaplaryndaky galyndylary (milli pulda) Остаток на корреспондентских счетах кредитных учреждений в Центральном банке Туркменистана (в нац. валюте)	mln manat млн манат	**7 783,97**	**16 389,77**	**13 419,66**	81,9	172,4
7. Türkmenistanyň karz edaralarynyň kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda beren karzlarynyň galyndylary Остаток кредитов кредитных учреждений Туркменистана в национальной валюте, предоставленные предприятиям, организациям, населению	mln manat млн манат	**82 457,69**	**88 926,48**	**90 138,80**	*101,4*	*109,3*
8. Karz edaralarynda kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik we goýum hasaplaryndaky serişdeleri (milli pulda) Средства на расчетных, текущих счетах и депозитах предприятий, организаций и населения в кредитных учреждениях (в нац. валюте)	mln manat млн манат	**40 144,82**	**41 735,64**	**39 806,73**	*95,38*	*99,2*

Ylmy-önümçilik geňeşinde taýýarlanyldy / Подготовлено Научно-производственным советом

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň şahamçalarynyň sany barada maglumat
Сведения о количестве филиалов кредитных учреждений Туркменистана по состоянию на 1 июня 2023 г.

Karz edaralaryň ady Наименование кредитных учреждений	Şahamçalaryň sany Количество филиалов	Ahal Ахал	Aşgabat Ашхабад	Arkadag Аркадаг	Balkan Балкан	Daşoguz Дашогуз	Lebap Лебап	Mary Мары
Türkmenistanyň «Türkmenistan» DTB ГКБТ «Туркменистан»	**24**	3	9	1	4	1	3	3
Türkmenistanyň «Türkmenbaşy» PTB АКБТ «Туркменбаши»	**23**	1	5		4	3	6	4
Türkmenistanyň «Daýhanbank» DTB ГКБТ «Дайханбанк»	**51**	7	1	1	7	10	13	12
TD Daşary ykdysady iş banky Туркменвнешэкономбанк	**3**		2		1			
Türkmenistanyň «Halkbank» PTB АКБТ «Халкбанк»	**32**	4	7	1	3	4	7	6
Türkmenistanyň «Senagat» PTB АКБТ «Сенагат»	**14**	1	2	1	4	2	2	2
«Rysgal» PTB АКБ «Рысгал»	**4**				1	1	1	1
Jemi / Итого	**151**	**16**	**26**	**4**	**24**	**21**	**32**	**28**

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Банковского надзора

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň bank gulluklarynyň sany barada maglumat
Сведения о количестве агентств кредитных учреждений Туркменистана по состоянию на 1 июня 2023 г.

Karz edaralaryň ady Наименование кредитных учреждений	Gulluklaryň sany Кол-во агентств	Ahal Ахал	Aşgabat Ашхабад	Balkan Балкан	Daşoguz Дашогуз	Lebap Лебап	Mary Мары
Türkmenistanyň «Türkmenbaşy» PTB АКБТ «Туркменбаши»	**1**				1		
Türkmenistanyň «Daýhanbank» DTB ГКБТ «Дайханбанк»	**9**	1		2	1	4	1
TD Daşary ykdysady iş banky Туркменвнешэкономбанк	**1**			1			
Türkmenistanyň «Halkbank» PTB АКБТ «Халкбанк»	**4**					4	
Türkmenistanyň «Senagat» PTB АКБТ «Сенагат»	**1**				1		
Türkmen-Türk PTB Туркмено-Турецкий АКБ	**7**		2	1	1	2	1
Jemi / Итого	**23**	**1**	**2**	**4**	**4**	**10**	**2**

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Банковского надзора

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň esaslyk maýalarynyň möçberi barada maglumat
Информация об уставном фонде кредитных учреждений по состоянию на 1 июня 2023 г.

müň manat / тыс. манат

Bellige alnan karz edaralar Зарегистрированные кредитные учреждения	Esaslyk maýalarynyň möçberi Размер уставного фонда	Esaslyk maýalaryň umumy möçberinden düşýän paýy, % Уд. вес к итогу, %
döwlet täjirçilik banklary государственно-коммерческие банки	2 200 537,9	31,71
paýdarlar täjirçilik banklary акционерно-коммерческие банки	1 884 030,3	27,15
daşary ýurt banklarynyň şahamçalary филиалы иностранных банков	4 571,0	0,07
Döwlet ösüş banky Государственный банк развития	2 850 000,0	41,07
Jemi / Всего	**6 939 139,2**	**100,0**

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Банковского надзора

2023-nji ýylyň maý aýynda TMB-niň karz auksionynda yglan edilen göterim derejeleri
Объявленные процентные ставки на кредитном аукционе ЦБТ в мае 2023 года

Karzlaryň möhleti сроки предоставления кредитов	Göterim derejesi, (%) Процентная ставка, (%)
1 ýyldan artyk bolmadyk möhlete до 1 года	5,0 %

2023-nji ýylyň maý aýynda TMB-niň goýum amallary auksionynda yglan edilen göterim derejeleri
Объявленные процентные ставки на депозитном аукционе ЦБТ в мае 2023 года

Goýumlaryň möhleti сроки привлечения депозитов	Göterim derejesi, (%) Процентная ставка, (%)
1 aý 1 месяц	3,0 %
2 aý 2 месяца	3,5 %
3 aý 3 месяца	4,0 %

Karz amallary müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Кредитных операций

Türkmenistanyň Merkezi bankynyň gaýtadan maliýeleşdiriş göterim derejesi
Ставка рефинансирования Центрального банка Туркменистана

Hereket eden döwri Период действия	Göterimiň derejesi,% Процентная ставка,%	Esas Основание
08.07.1997 - 05.08.1998	35	TMB-niň 08.07.1997 ý. senesinden 125 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N125 от 08.07.1997 г.
06.08.1998 - 02.08.1999	30	TMB-niň 06.08.1998 ý. senesinden 196 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N196 от 06.08.1998 г.
03.08.1999 - 11.02.2000	27	TMB-niň 03.08.1999 ý. senesinden 212 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N212 от 03.08.1999 г.
12.02.2000 - 24.05.2000	25	TMB-niň 11.02.2000 ý. senesinden 39 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N39 от 11.02.2000 г.
25.05.2000 - 01.01.2001	20	TMB-niň 25.05.2000 ý. senesinden 161 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N161 от 25.05.2000 г.
02.01.2001 - 09.12.2001	15	TMB-niň 02.01.2001 ý. senesinden 1 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N1 от 02.01.2001 г.
10.12.2001 - 01.03.2003	12	TMB-niň 07.12.2001 ý. senesinden 304 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N304 от 07.12.2001 г.
01.03.2003 - 01.06.2004	10	TMB-niň 23.01.2003 ý. senesinden 1 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ № 1 от 23.01.2003 г.
01.06.2004	5	TMB-niň 25.05.2004 ý. senesinden 133 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ № 133 от 25.05.2004 г.

Makroykdysady seljeriş we maliýe syýasaty müdirliginde taýýarlanyldy
Подготовлено департаментом Макроэкономического анализа и финансовой политики

Karz edaralarynyň Türkmenistanyň Merkezi bankyna hökmany ätiýaçlyklaryna geçirmeli möçberleri
Нормативы отчислений кредитных учреждений в обязательные резервы Центрального банка Туркменистана

Bellenilen senesi Утвержденная дата	Hökmany ätiýaçlyklaryň derejesi Уровень обязательных резервов	Bellikler Примечания
19.01.2001	5%	- edara görnüşli taraplardan manatdaky we daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным средствам в национальной и иностранной валюте юридических лиц
	25%	- edara görnüşli taraplardan manatdaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным средствам в национальной валюте юридических лиц
	8%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным средствам в иностранной валюте юридических лиц
20.07.2006	3%	- edara görnüşindäki taraplardan milli puldaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в национальной валюте
	20%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в национальной валюте
	5%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в иностранной валюте
	8%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в иностранной валюте
03.04.2009	3%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в национальной валюте
	15%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в национальной валюте
	5%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в иностранной валюте
	8%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в иностранной валюте
17.02.2011	3%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в национальной валюте
	10%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в национальной валюте
	5%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в иностранной валюте
	8%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в иностранной валюте
11.02.2015	5%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в национальной валюте
	12%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в национальной валюте
	6%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в иностранной валюте
	9%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в иностранной валюте

Karz amallary müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Кредитных операций

Londonyň gymmat bahaly metallar bazarynyň assosiasiýasy (LBMA) tarapyndan irdenki söwdada bellenilen nyrhy boýunça 2023-nji ýylyň maý aýyndaky gymmat bahaly metallaryň 1 (bir) unsiýasynyň türkmen manadyna bolan gatnaşyklarynyň sanawy

Перечень цен драгоценных металлов за 1 (одну) унцию по результатам утренних торгов Лондонской Ассоциации рынков драгоценных металлов (LBMA) по отношению к туркменскому манату, действительных в мае 2023 года

manat /манат

	Altyn / Золото	Kümüş / Серебро	Platina / Платина	Palladiý / Палладий
02.05.2023	6 933,1500	86,6950	3 678,5000	5 106,5000
03.05.2023	7 059,1500	88,3750	3 745,0000	5 026,0000
04.05.2023	7 126,1750	89,6875	3 671,5000	5 015,5000
05.05.2023	7 136,1500	90,4400	3 650,5000	5 078,5000
09.05.2023	7 089,6000	89,4775	3 752,0000	5 383,0000
10.05.2023	7 103,6000	89,3200	3 860,5000	5 505,5000
11.05.2023	7 090,1250	87,0975	3 864,0000	5 498,5000
12.05.2023	7 023,2750	83,4925	3 846,5000	5 505,5000
15.05.2023	7 053,5500	83,6150	3 720,5000	5 362,0000
16.05.2023	7 034,6500	83,2475	3 745,0000	5 348,0000
17.05.2023	6 950,1250	82,8975	3 738,0000	5 215,0000
18.05.2023	6 919,3250	82,3200	3 727,5000	5 127,5000
19.05.2023	6 879,4250	82,8100	3 703,0000	5 155,5000
22.05.2023	6 934,2000	83,4750	3 759,0000	5 309,5000
23.05.2023	6 858,7750	81,0600	3 713,5000	5 134,5000
24.05.2023	6 918,8000	81,9525	3 661,0000	5 047,0000
25.05.2023	6 868,0500	80,5175	3 598,0000	4 914,0000
26.05.2023	6 837,2500	81,0075	3 601,5000	5 022,5000
30.05.2023	6 823,2500	81,3925	3 619,0000	5 029,5000
31.05.2023	6 856,5000	81,3925	3 559,5000	4 889,5000

Görkezilen gatnaşyklar Türkmenistanyň Merkezi bankynyň olar boýunça gymmat bahaly metallary satyn almak ýa-da satmak borçnamalaryny göz öňüne tutmazdan bellenildi.

Цены установлены без обязательств Центрального банка Туркменистана покупать или продавать указанные драгоценные металлы по данным ценам

Halkara amallar müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Международных операций

Türkmenistanyň karz edaralarynda milli pulda berlen karzlaryň ortaça göterim derejeleri (%)
Средние процентные ставки по кредитам в национальной валюте кредитных учреждений Туркменистана (%)

	Döwlet täjirçilik banklary Государственные коммерческие банки		Paýdarlar täjirçilik banklary Акционерные коммерческие банки		Döwlet ösüş banky Государственный банк развития		Daşary ýurt maýasynyň gatnaşmagyndaky banklar Банки с участием иностранного капитала	
	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам	Şahsy taraplara Физ. лицам	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам	Şahsy taraplara Физ. лицам	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам	Şahsy taraplara Физ. лицам	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам	Şahsy taraplara Физ. лицам
aprel, 2023 **апрель, 2023**								
Talap edilýänçä До востребования								
1 aýa çenli до 1 м-ца				12,0				
1-3 aýa çenli 1-3 м-ца				12,5				
3-6 aýa çenli 3-6 м-ца	5,8		7,9	12,5				
6-12 aýa çenli 6-12 м-ца	6,0		7,0	11,8				
1 ýyldan ýokary свыше 1 г.	1,3	12,2	2,2	11,9				

Türkmenistanyň karz edaralarynda milli pulda çekilen goýumlaryň ortaça göterim derejeleri (%)
Средние процентные ставки по депозитам в национальной валюте кредитных учреждений Туркменистана (%)

	Döwlet täjirçilik banklary Государственные коммерческие банки		Paýdarlar täjirçilik banklary Акционерные коммерческие банки		Döwlet ösüş banky Государственный банк развития		Daşary ýurt maýasynyň gatnaşmagyndaky banklar Банки с участием иностранного капитала	
	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам	Şahsy taraplara Физ. лицам	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам	Şahsy taraplara Физ. лицам	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам	Şahsy taraplara Физ. лицам	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам	Şahsy taraplara Физ. лицам
aprel, 2023 **апрель, 2023**								
Talap edilýänçä До востребования		3,0		3,3				
1 aýa çenli до 1 м-ца				1,0				
1-3 aýa çenli 1-3 м-ца		9,0		4,0				
3-6 aýa çenli 3-6 м-ца		8,7		9,0				
6-12 aýa çenli 6-12 м-ца	0,2	9,3	2,9	9,6				
1 ýyldan ýokary свыше 1 г.	5,0	10,9	4,7	10,0				

Türkmenistanyň karz edaralary tarapyndan milli pulda berlen karzlar we olaryň göterim derejeleri
Кредиты в национальной валюте, предоставленные кредитными учреждениями и процентные ставки по ним

Показатели	2023-nji ýylyň aprel aýynda berlen karzlaryň möçberi we ortaça göterim derejeleri Объем выданных кредитов и средние процентные ставки в апреле 2023 г.		2023-nji ýylyň ýanwar - aprel aýlarynda berlen karzlaryň möçberi we ortaça göterim derejeleri Объем выданных кредитов и средние процентные ставки в январе - апреле 2023 г.	
	Möçberi (mln manat) Сумма (млн манат)	Ortaça göterimi (%) Средний процент (%)	Möçberi (mln manat) Сумма (млн манат)	Ortaça göterimi (%) Средний процент (%)
Jemi berildi **Выдано, всего**	**1 085,82**	**5,06**	**2 966,93**	**5,57**
edara görnüşli taraplara юридическим лицам	656,48	2,25	1 610,76	2,62
raýatlara физическим лицам	429,34	9,35	1 356,18	9,07
Jemi berlen karzlardan: **Из общей суммы кредитов:**				
Gysga möhletli, jemi **Краткосрочные, всего**	**155,15**	**4,29**	**354,20**	**3,97**
edara görnüşli taraplara юридическим лицам	155,02	4,28	353,90	3,96
raýatlara физическим лицам	0,13	11,32	0,30	11,15
Uzak möhletli, jemi **Долгосрочные, всего**	**930,67**	**5,19**	**2 612,74**	**5,79**
edara görnüşli taraplara юридическим лицам	501,45	1,63	1 256,85	2,24
raýatlara физическим лицам	429,21	9,35	1 355,88	9,07

Karz edaralary tarapyndan milli pulda çekilen goýumlar we olaryň göterim derejeleri
Депозиты в национальной валюте, привлеченные кредитными учреждениями и процентные ставки по ним

Görkezijiler Показатели	2023-nji ýylyň aprel aýynda çekilen goýumlaryň möçberi we ortaça göterim derejeleri Объем привлеченных депозитов и средние процентные ставки в апреле 2023 г.		2023-nji ýylyň ýanwar - aprel aýlarynda çekilen goýumlaryň möçberi we ortaça göterim derejeleri Объем привлеченных депозитов и средние процентные ставки в январе - апреле 2023 г.	
	Möçberi (mln manat) Сумма (млн манат)	Ortaça göterimi (%) средний процент (%)	Möçberi (mln manat) Сумма (млн манат)	Ortaça göterimi (%) средний процент (%)
Jemi çekilen: **Привлечено всего:**	**16 942,14**	**0,78**	**66 274,61**	**0,66**
Talap edilýänçä **До востребования**	**16 680,75**	**0,72**	**65 569,08**	**0,62**
edara görnüşli taraplar юридические лица	13 044,39		53 109,77	
raýatlar физические лица	3 636,36	3,29	12 459,31	3,25
Möhletli **Срочные**	**261,38**	**4,58**	**705,53**	**4,12**
edara görnüşli taraplar юридические лица	223,02	3,73	564,92	2,79
raýatlar физические лица	38,36	9,51	140,61	9,47

Makroykdysady seljeriş we maliýe syýasaty müdirliginde taýýarlanyldy
Подготовлено департаментом Макроэкономического анализа и финансовой политики

Türkmenistanyň karz edaralarynyň jemlenen jebislendirilen balansy
Сводный консолидированный баланс кредитных учреждений Туркменистана

müň manat / тыс. манат

	01.06.2022	01.01.2023	01.06.2023	01.06.2023 ý. 01.06.2022 ý. %-de
IŞJEŇLER / АКТИВЫ				
Kassa we oňa deňlenen serişdeler Касса и приравненные к ней средства	640 094,88	703 374,27	782 203,14	*122,20*
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky aragatnaşyk we ätiýaçlyk hasaplaryndaky serişdeler Корреспондентские счета в Центральном банке Туркменистана и средства на резервных счетах	13 686 870,59	22 877 241,79	19 522 696,00	*142,64*
Karz edaralara, kärhanalara, guramalara we raýatlara goýberilen karzlar Кредиты, предоставленные кредитным учреждениям, предприятиям, организациям и гражданам	112 462 338,42	119 081 280,53	121 054 539,65	*107,64*
Esasy serişdeler we maýa goýumlary Основные средства и инвестиции	1 663 095,03	1 687 078,15	1 667 220,72	*100,25*
Gaýry işjeňler Прочие активы	12 339 195,95	9 968 712,28	11 082 598,04	*89,82*
JEMI IŞJEŇLER / ВСЕГО АКТИВОВ	**140 791 594,87**	**154 317 687,02**	**154 109 257,56**	***109,46***
IŞJEŇ DÄLLER / ПАССИВЫ				
Hususy serişdeler Собственные средства	11 016 410,49	12 298 158,90	12 108 657,82	*109,91*
Karz alnan we çekilen serişdeler Привлеченные и заемные средства	108 138 141,85	119 989 633,43	117 944 921,87	*109,07*
Karz çeşmeler boýunça şahamçalar bilen özara hasaplaşyklar Взаимные расчеты с филиалами по кредитным ресурсам	16 371 900,15	18 094 916,82	19 948 058,31	*121,84*
Gaýry işjeň däller Прочие пассивы	5 265 142,39	3 934 977,87	4 107 619,55	*78,02*
JEMI IŞJEŇ DÄLLER / ВСЕГО ПАССИВОВ	**140 791 594,87**	**154 317 687,02**	**154 109 257,56**	***109,46***

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanyldy
Подготовлено департаментом Банковского надзора

Türkmenistanyň karz edaralary tarapyndan kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda berlen karzlaryň galyndylary barada maglumat
Информация об остатке задолжностей кредитов предоставленные кредитными учреждениями Туркменистана в национальной валюте предприятиям, организациям, населению

mln manat / млн манат

Görkezijiler Показатели	01.06.2022				01.01.2023				01.06.2023				
	Jemi karzlar Всего кредитов	şol sanda / в том числе:			Jemi karzlar Всего кредитов	şol sanda / в том числе:			Jemi karzlar Всего кредитов	01.06.2023 ý. 01.06.2022 ý. %-de	şol sanda / в том числе:		
		Gysga möhletli Краткосрочные	Uzak möhletli Долгосрочные	Möhleti geçen Просроченные		Gysga möhletli Краткосрочные	Uzak möhletli Долгосрочные	Möhleti geçen Просроченные			Gysga möhletli Краткосрочные	Uzak möhletli Долгосрочные	Möhleti geçen Просроченные
Türkmenistanyň karz edaralary tarapyndan kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda berlen karzlaryň galyndylary Остаток кредитов предоставленные кредитными учреждениями Туркменистана в национальной валюте, предприятиям, организациям, населению	**82 457,7**	**4 007,9**	**78 419,3**	**30,5**	**88 926,5**	**5 267,8**	**83 633,2**	**25,5**	**90 138,8**	**109,3**	**4 474,5**	**85 597,1**	**67,1**
şol sanda: в том числе:													
Döwlet eýeçiligine degişli kärhanalara we guramalara berlen karzlaryň galyndylary Остаток кредитов выданные предприятиям и организациям государственной собственности	**54 985,0**	3 472,0	51 510,8	2,3	**57 688,8**	4 975,0	52 713,0	0,7	**58 147,2**	105,8	4 128,2	54 018,3	0,7
Döwlet eýeçiligine degişli bolmadyk kärhanalara we guramalara berlen karzlaryň galyndylary Остаток кредитов предоставленные предприятиям и организациям негосударственной собственности	**10 607,8**	497,0	10 083,5	27,3	**12 154,6**	250,6	11 879,6	24,3	**12 101,3**	114,1	296,1	11 781,4	23,8
Raýatlara we edara görnüşindäki tarapy döretmeýän telekeçilere berlen karzlaryň galyndylary Остаток кредитов физическим лицам и предпринимателям без образования юридического лица	**16 864,8**	39,0	16 825,0	0,9	**19 083,1**	42,2	19 040,6	0,4	**19 890,3**	117,9	50,2	19 797,4	42,7

Karz amallary müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Кредитных операций

Kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik we goýum hasaplaryndaky serişdeleriniň ösüş depgini
Темпы роста средств на расчетных, текущих счетах и депозитах предприятий, организаций и населения

mln manat / млн манат

Görkezijiler Показатели	01.06.2022			01.01.2023			01.06.2023			
	Talap edilýänçä До востребования	Möhletli Срочные	Jemi Всего	Talap edilýänçä До востребования	Möhletli Срочные	Jemi Всего	Talap edilýänçä До востребования	Möhletli Срочные	Jemi Всего	01.06.2023 ý. 01.06.2022 ý. %-de
Kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik we goýum hasaplaryndaky serişdeleri Средства на расчетных, текущих счетах и депозитах предприятий, организаций и населения в кредитных учреждениях	**37 128,06**	**16 163,46**	**53 291,51**	**40 308,50**	**16 892,96**	**57 201,46**	**39 028,45**	**16 866,22**	**55 894,68**	*104,9*
şol sanda: в том числе:										
Döwlet eýeçiligine degişli kärhanalaryň we guramalaryň hasaplaryndaky serişdeler Средства предприятий и организаций государственной собственности	21 524,12	15 111,52	**36 635,63**	24 821,17	15 705,69	**40 526,86**	25 161,58	15 840,84	**41 002,43**	*111,9*
Döwlet eýeçiligine degişli bolmadyk kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaryndaky serişdeler Средства предприятий, организаций негосударственной собственности и населения	15 603,94	1 051,94	**16 655,88**	15 487,33	1 187,27	**16 674,60**	13 866,87	1 025,38	**14 892,25**	*89,4*
şol sanda: raýatlaryň we edara görnüşindäki tarapy döretmeýän telekeçileriň hasaplaryndaky serişdeler в том числе: Средства физических лиц и предпринимателей без образования юридического лица	4 911,35	476,72	**5 388,07**	5 194,03	493,79	**5 687,83**	4 060,95	526,33	**4 587,28**	*85,1*

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Банковского надзора

Raýatlaryň Türkmenistanyň karz edaralaryndaky goýumlary
Вклады населения в кредитных учреждениях Туркменистана

mln manat / млн манат

Görkezijiler Показатели	01.06.2022			01.01.2023			01.06.2023					
	Goýumlara çekilen serişdeleriň jemi, şol sanda Всего привлеченных средств во вкладах, в т.ч.	Talap edilýänçä До востребования	Möhletli Срочные	Goýumlara çekilen serişdeleriň jemi, şol sanda Всего привлеченных средств во вкладах, в т.ч.	Talap edilýänçä До востребования	Möhletli Срочные	Goýumlara çekilen serişdeleriň jemi, şol sanda Всего привлеченных средств во вкладах, в т.ч.	01.06.2023 ý. - 01.06.2022 ý. %-de	Talap edilýänçä До востребования	01.06.2023 ý. - 01.06.2022 ý. %-de	Möhletli Срочные	01.06.2023 ý. - 01.06.2022 ý. %-de
Döwlet täjirçilik banklarynda В государственных коммерческих банках	**1 772,1**	1 516,4	255,7	**1 855,6**	1 578,5	277,1	**1 772,2**	*100,0*	1 488,6	*98,2*	283,6	*110,9*
Paýdarlar täjirçilik banklarynda В акционерно-коммерческих банках	**1 057,2**	878,3	178,9	**1 136,2**	937,3	198,9	**1 152,7**	*109,0*	925,8	*105,4*	227,0	*126,9*
Daşary ýurt banklarynyň şahamçalarynda В филиалах иностранных банков	**0,35**	0,35		**0,36**	0,36		**0,46**	*131,6*	0,46	*131,6*		
Jemi / Итого	**2 829,6**	**2 395,0**	**434,6**	**2 992,2**	**2 516,2**	**476,0**	**2 925,4**	*103,4*	**2 414,8**	*100,8*	**510,6**	*117,5*

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Банковского надзора

2023-nji ýylyň 1-nji iýun ýagdaýyna Türkmenistanyň bank kart ulgamynda hasaba alnan terminallar, bankomatlar hem-de bank kartlary boýunça maglumat
Сведения о зарегистрированных в банковской карточной системе Туркменистана терминалах, банкоматах и банковских картах по состоянию на 1 июня 2023 года

Karz edaralaryň ady Наименование кредитных учреждений	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат	Terminallar Терминал	Ahal welaýaty Ахалский велаят			Aşgabat Ашхабад			Balkan welaýaty Балканский велаят			Daşoguz welaýaty Дашогузский велаят			Lebap welaýaty Лебапский велаят			Mary welaýaty Марыйский велаят		
				Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкоматы	Terminallar Терминалы	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкоматы	Terminallar Терминалы	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкоматы	Terminallar Терминалы	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкоматы	Terminallar Терминалы	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкоматы	Terminallar Терминалы	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкоматы	Terminallar Терминалы
Türkmenistanyň Merkezi banky Центральный банк Туркменистана	1	6	1		1		1	1	1		1			1			1			1	
Türkmenistanyň «Türkmenistan» DTB ГКБТ «Туркменистан»	1 033 140	439	8 114	73 382	41	846	480 737	205	3 396	156 362	64	1 219	76 124	26	566	113 994	49	1 098	132 300	52	989
Türkmenistanyň «Türkmenbaşy» PTB АКБТ «Туркменбаши»	574 275	357	5 584	8 588	7	111	203 051	92	1 187	125 668	81	899	40 599	35	781	111 776	76	1 257	84 593	66	1 349
Türkmenistanyň «Halkbank» PTB АКБТ «Халкбанк»	630 060	143	7 777	46 142	11	884	228 746	67	2 468	40 245	5	753	48 030	9	1 033	169 204	25	1 327	97 693	26	1 312
Türkmenistanyň «Daýhanbank» DTB ГКБТ «Дайханбанк»	1 878 547	1 022	9 011	290 324	180	1 105	31 096	19	434	115 660	89	1 179	463 484	196	1 751	420 615	263	2 544	557 368	275	1 998
Türkmen-Türk PTB Туркмено-Турецкий АКБ	115 944	10	1 778				109 163	5	1 223				997	1	89	3 128	3	236	2 656	1	230
«Rysgal» PTB АКБ «Рысгал»	171 633	20	4 043				108 876	12	2 143	12 876	2	373	11 348	2	470	18 825	2	456	19 708	2	601
Türkmenistanyň «Senagat» PTB АКБТ «Сенагат»	425 258	92	4 604	20 759	5	148	213 359	16	2 017	73 294	19	899	30 305	12	670	35 702	20	342	51 839	20	528
TD Daşary ykdysady iş banky Туркменвнешэкономбанк	485 108	50	1 216			37	445 935	32	808	39 173	18	327			19			12			13
Jemi / итого	**5 313 966**	**2 139**	**42 128**	**439 195**	**245**	**3 131**	**1 820 964**	**449**	**13 677**	**563 278**	**279**	**5 649**	**670 887**	**282**	**5 379**	**873 244**	**439**	**7 272**	**946 157**	**443**	**7 020**

Bank işlerini awtomatizasiýalaşdyryş müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Автоматизации банковских работ

01.01.2023 - 01.06.2023 seneleri aralygynda bank kartlary boýunça nagt we nagt däl pul dolanyşygy
Наличный и безналичный денежный оборот по банковским картам на период с 01.01.2023 по 01.06.2023 года

Karz edaralaryň ady Наименование кредитных учреждений	Jemi / Итого								
	Amallaryň sany Количество операций	Nagt almak (manat) / Снятие наличных (манат)		Nagt däl hasaplaşyk (manat) / Безналичный расчет (манат)					
		Bankomat üsti bilen Через банкомат	Terminal üsti bilen Через терминал	Bankomat üsti bilen Через банкомат	Terminal üsti bilen Через терминал	«Internet-bank» ulgamy arkaly Через систему «Интернет-банк»	«Mobil-bank» ulgamy arkaly Через систему «Мобильный-банк»	«Elektron-söwda» ulgamlary arkaly Через системы «Электронной коммерции»	«Halkbank terminal» ulgamy arkaly Через систему «Халкбанк терминал»
Türkmenistanyň Merkezi banky Центральный банк Туркменистана	29 779	11 442 130	2 835 190	1 208 848					
TD Daşary ykdysady iş banky Туркменвнешэкономбанк	6 365 192	1 147 348 150	501 642	13 702 901	870 016 388	15 163	294 906	227	458 927
Türkmenistanyň «Türkmenbaşy» PTB АКБТ «Туркменбаши»	10 466 997	2 847 816 550	17 790 052	61 517 749	1 919 926 992	130 506	3 547 719	6	5 782 572
Türkmenistanyň «Daýhanbank» DTB ГКБТ «Дайханбанк»	8 634 479	2 309 063 380	38 766 410	25 862 719	924 857 030	298 507	1 236 300	17 008	4 797 024
Türkmenistanyň «Türkmenistan» DTB ГКБТ «Туркменистан»	13 065 222	1 051 427 120	12 948 402	26 559 916	942 647 388	24 602	327 337	389 311 294	1 096 552
Türkmenistanyň «Halkbank» PTB АКБТ «Халкбанк»	2 038 422	419 243 947	3 029 815	13 283 352	457 573 102	127 720	1 754 265	15 537 270	
Türkmenistanyň «Senagat» PTB АКБТ «Сенагат»	959 838	32 809 235	1 047 606	133 416	275 684 130	133	58 648	1 127 331	
Türkmen-Türk PTB Туркмено-турецкий АКБ	2 471 439	176 516 930	1 434 609	253 299	714 598 702			5 759 656	
«Rysgal» PTB АКБ «Рысгал»	982 684	189 387 280			199 332 927	453 010		5 155 988	
Jemi / Итого	**45 014 052**	**8 185 054 722**	**78 353 725**	**142 522 199**	**6 304 636 659**	**1 049 641**	**7 219 175**	**416 908 780**	**12 135 076**

Bank işlerini awtomatizasiýalaşdyryş müdirliginde taýýarlanyldy / Подготовлено департаментом Автоматизации банковских работ